

แนวทางการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ของสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรที่ 4 จังหวัดขอนแก่น

Guidelines for Development of Young Smart Farmer in the Upper Northeastern Region of the Office of Agricultural Extension and Development, Division 4 in Khon Khan Province

ธีรดา วงษ์กุดเลาะ^{1*}, เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ¹ และ บำเพ็ญ เขียวหวาน¹

Thirada Wongkudlo^{1*}, Benchamas Yooprasert¹ and Bumpen Keowan¹

บทคัดย่อ: การศึกษาแนวทางการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนของสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรที่ 4 จังหวัดขอนแก่นมีวัตถุประสงค์เพื่อหาแนวทางการพัฒนา YSF ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ให้สอดคล้องกับการดำเนินงานของหน่วยงาน ในปี พ.ศ. 2561 ได้รวบรวมข้อมูลจากประชากรที่คัดเลือกแบบเจาะจง 2 กลุ่ม ได้แก่ YSF ที่เข้าร่วมโครงการอบรมหลักสูตรเพิ่มศักยภาพ Young Smart Farmer ปี 2561 ของสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรที่ 4 จังหวัดขอนแก่น 50 ราย โดยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยแบบสัมภาษณ์ทุกราย และเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงาน YSF 13 ราย โดยการสนทนากลุ่มวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป สถิติที่ใช้คือ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด และค่าต่ำสุด ผลการศึกษาพบว่า YSF และเจ้าหน้าที่ที่มีความคิดเห็นเป็นไปในทางเดียวกันต่อแนวทางการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ในรุ่นต่อไป ตามเกณฑ์การประเมินศักยภาพ YSF ของกรมส่งเสริมการเกษตรโดยเน้นกระบวนการเรียนรู้จากผู้ที่ประสบความสำเร็จและได้ทดลองฝึกปฏิบัติจริง

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนา, เกษตรกรรุ่นใหม่, ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนอีสานเหนือเขต 4 ขอนแก่น

ABSTRACT: The study of The Guidelines for Development of Young Smart Farmer in the Upper Northeastern Region of the Office of Agricultural Extension and Development, Division 4 in Khon Khan Province aims to study on development guidelines for YSF in the upper northeastern region and relates to the office's operation. In 2018, the data collections of population 2 groups are YSF 50 persons conducted by using the structured interview and 13 officers in charge conducted by focus group. The data were analyzed using statistical program by frequency, percentage, mean, standard deviation, maximum and minimum values. The results of the study of YSF and officer provided an opinion of sample group about Guidelines for Development of Young Smart Farmer in the Upper Northeastern are on the same page, according to YSF potential assessment criteria of Department of Agricultural Extension by emphasized a learning process from persons who was in the experiment and also successful.

Keywords: Development, Young Smart Farmer, YSF, Upper Northeastern

¹ แขนงวิชาส่งเสริมการเกษตร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

Agricultural Extension and Development School of Agriculture and Cooperatives SukhothaiThammarat Open University

* Corresponding author: yoobench@hotmail.com

บทนำ

กรมส่งเสริมการเกษตรได้ดำเนินงานพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ ซึ่งมีอายุ 17 – 45 ปี ให้เป็น Young Smart Farmer เน้นกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการสร้างเครือข่าย โดยให้เกษตรกรเป็น “ศูนย์กลางการเรียนรู้และออกแบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง” และมีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเป็น “ผู้จัดการเรียนรู้” มีเป้าหมายหลักในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้มีความสามารถด้านการเกษตร ทดแทนเกษตรกรผู้สูงอายุ และสร้างแรงจูงใจให้คนรุ่นใหม่หันมาประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและการตลาด จนเป็นเกษตรกรมืออาชีพที่เป็นผู้นำทางการเกษตรในท้องถิ่น และสร้างเครือข่ายความร่วมมือในทุกระดับ ขับเคลื่อนงานส่งเสริมการเกษตรและองค์กรเกษตรกรให้มีความเข้มแข็ง และดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ จนทำให้ชุมชนเติบโตทางเศรษฐกิจจากฐานการเกษตรได้ และเตรียมความพร้อมสู่การเป็น Smart Farmer ต่อไป (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2560) ในปี 2561 กรมส่งเสริมการเกษตรได้มอบหมายให้สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรที่ 1 - 9 ได้การดำเนินโครงการอบรมหลักสูตรเพิ่มศักยภาพ Young Smart Farmer ให้กับเกษตรกรรุ่นใหม่ผ่านกระบวนการพัฒนาของกรมส่งเสริมการเกษตรในระดับจังหวัด แล้วตั้งแต่ปี 2557-2560 เพื่อส่งเสริมและพัฒนา ศักยภาพของเกษตรกรรุ่นใหม่ให้สามารถนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การบริหารจัดการ และการตลาดสินค้าเกษตรได้อย่างเกษตรกรมืออาชีพ (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2561) การศึกษาแนวทางการพัฒนานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อหาแนวทางการพัฒนา YSF ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ให้สอดคล้องกับการดำเนินงานของหน่วยงานซึ่งผลการศึกษาคือจะเป็นประโยชน์ต่อเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องได้นำผลจากการศึกษามาใช้พัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือต่อไป

วิธีการศึกษา

ประชากรที่ใช้ในการศึกษามี 2 กลุ่ม ได้แก่ YSF ที่เข้าร่วมโครงการอบรมหลักสูตรเพิ่มศักยภาพ Young Smart Farmer ปี 2561 ของสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรที่ 4 จังหวัดขอนแก่น 50 ราย โดยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยแบบสัมภาษณ์ ทุกราย และเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงาน YSF 13 ราย โดยการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป สถิติที่ใช้คือ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด และค่าต่ำสุดแบบสัมภาษณ์เกษตรกรรุ่นใหม่เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างประกอบด้วยคำถามแบบปลายปิดและปลายเปิดมี 5 ตอน คือตอนที่ 1 ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล สังคม และเศรษฐกิจ ตอนที่ 2 ความคิดเห็นต่อกระบวนการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ ตอนที่ 3 ความพึงพอใจและการนำเนื้อหาจากกระบวนการจัดการเรียนรู้ไปใช้ประโยชน์ ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะต่อเนื้อหากระบวนการจัดการเรียนรู้ และตอนที่ 5 ความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่แบบสนทนากลุ่มเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานเกษตรกรรุ่นใหม่ ระดับเขต และระดับจังหวัด เป็นการกำหนดประเด็นคำถาม ได้แก่ ความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนา Young Smart Farmer ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน และข้อเสนอแนะการทดสอบแบบสัมภาษณ์ โดยนำแบบสัมภาษณ์ไปทำการทดสอบ (Pre-test) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับประชากรในการวิจัย จำนวน 20 ราย นำผลการสัมภาษณ์ไปทดสอบหาความเที่ยงตรง (reliability consistency) ตามวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (coefficient of alpha หรือ Cronbach) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป เกณฑ์เพื่อใช้ในการประเมินค่าคะแนนเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นและระดับความพึงพอใจ คือคะแนนเฉลี่ย 4.21 – 5.00 หมายถึง มีความคิดเห็นและพึงพอใจในระดับมากที่สุดคะแนนเฉลี่ย 3.41 – 4.20 หมายถึง มีความคิดเห็นและพึงพอใจในระดับมากคะแนนเฉลี่ย 2.61 – 3.40 หมายถึง มีความคิดเห็นและพึงพอใจในระดับปานกลางคะแนนเฉลี่ย

1.81 - 2.60 หมายถึง มีความคิดเห็นและพึงพอใจในระดับน้อยคะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.80 หมายถึง มีความคิดเห็นและพึงพอใจในระดับน้อยที่สุด

ผลการศึกษาและวิจารณ์

1. ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล สังคม และเศรษฐกิจของเกษตรกรรุ่นใหม่ พบว่า YSF ร้อยละ 72.0 เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 29.72 ปี ร้อยละ 68.0 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 74.0 มีสถานภาพโสด และมีประสบการณ์ทำการเกษตรเฉลี่ย 6.76 ปี ร้อยละ 80.0 ไม่เป็นอาสาสมัครและผู้นำชุมชน ร้อยละ 80.0 เป็นสมาชิกกลุ่มลูกค้าธนาคาร/สหกรณ์การเกษตร และได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรจากแหล่งสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศต่าง ๆ มากที่สุดมีพื้นที่ทำกิจกรรมการเกษตรเฉลี่ย 7.26 ไร่ ทุกคนมีที่ดินเป็นของตนเองและมีการปลูกพืชผัก มีแรงงานด้านการเกษตรเฉลี่ย 2.38 คน ร้อยละ 92.0 เป็นแรงงานภายในครัวเรือน ร้อยละ 66.0 ส่วนใหญ่มีรายได้จากภาคการเกษตรน้อยกว่า 200,000 บาท ร้อยละ 78.0 ใช้แหล่งสินเชื่อของตนเอง และร้อยละ 54.0 ไม่มีหนี้สินสอดคล้องกับนนทยา (2557) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ในจังหวัดเลย พบว่า Young Smart Farmer ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 30-39 ปี จบการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า ส่วนใหญ่สมรสแล้ว มีประสบการณ์การทำงานเกษตร 2-5 ปี ส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรจากเจ้าหน้าที่รัฐในระดับมาก ในด้านแหล่งสื่อกลุ่มได้รับข้อมูลข่าวสารในระดับมาก จากโทรทัศน์ ในด้านแหล่งสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ ส่วนใหญ่มีการถือครองที่ดินจำนวนเฉลี่ย 21-40 ไร่ มีที่ดินเป็นของตนเองมีรายได้ภาคการเกษตรเฉลี่ย 100,000-240,999 บาท สอดคล้องกับ นลทวรรณ (2557) ได้ศึกษาเกษตรกรรุ่นใหม่จังหวัดระยอง พบว่า เกือบสองในสามเป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 36.93 ปี ครั้งหนึ่งจบการศึกษาระดับปริญญาตรี ครั้งหนึ่งมีสถานภาพสมรส น้อยกว่าครึ่งมีประสบการณ์การทำงานเกษตร 5 ปีหรือน้อยกว่า ส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลข่าวสารจากแหล่งต่าง ๆ จากแหล่งสื่อบุคคล ปราชญ์ชาวบ้าน

การอบรม ทัศนศึกษาดูงาน และการฝึกปฏิบัติ ได้รับข้อมูลข่าวสารจากแหล่งสื่อมวลชน โทรทัศน์ จากแหล่งเทคโนโลยีสารสนเทศและสอดคล้องกับ พชรพลย์ (2557) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ ในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรเขต 6 จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่มากกว่าครึ่งหนึ่งเป็นเพศชาย มีอายุอยู่ระหว่าง 31-35 ปี อายุเฉลี่ย 34.65 ปี มากกว่าครึ่งมีสถานภาพสมรส หนึ่งในสามจบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า (ปวช.) ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำการเกษตร โดยเกษตรกรรุ่นใหม่หนึ่งในสามมีประสบการณ์ในการทำงานด้านอาชีพการเกษตร 5-8 ปี เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่ไม่มีตำแหน่งใด ๆ ในสังคมมากกว่าครึ่งมีการถือครองที่ดินน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 ไร่ โดยถือครองที่ดินเฉลี่ย 15.66 ไร่ ส่วนใหญ่มีพื้นที่เป็นของตนเอง และมากกว่าครึ่งส่วนใหญ่ใช้เงินทุนของตนเองในการทำการเกษตร โดยมีรายได้ภาคเกษตรเฉลี่ย 183,543 บาท/ปี

2. ความคิดเห็นต่อกระบวนการพัฒนา YSF ด้านความเหมาะสมและความพึงพอใจสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรที่ 4 จังหวัดขอนแก่น จัดกระบวนการพัฒนาออกเป็น 2 ส่วน คือ 1) ขั้นเตรียมความพร้อมผู้เรียน ได้แก่ การละลายพฤติกรรมและการปรับความคาดหวัง เพื่อให้ผู้เข้าร่วมอบรมมีปฏิสัมพันธ์กันกล้าแสดงออกกล้าแสดงความคิดเห็น เกิดการเรียนรู้พฤติกรรมของการอยู่ร่วมกันในสังคม ปรับทัศนคติ ความเข้าใจ ให้เป็นแนวทางเดียวกัน 2) หลักสูตรการเรียนรู้มี 3 วิชา ได้แก่ วิชาการจัดทำแผนการผลิตรายบุคคล (IFPP) เป็นการจัดทำแผนธุรกิจเกษตรอย่างง่ายที่จะเป็นการบ่งบอกถึงขั้นตอนของการดำเนินกิจกรรมการเกษตรของตนเองทั้งหมดด้วยการวิเคราะห์ศักยภาพคน-สินค้า-พื้นที่ ตามนโยบายของกรมส่งเสริมการเกษตรวิชาการจัดทำแผนธุรกิจด้วย Lean Canvas เป็นการเขียนแผนธุรกิจฉบับย่อทำให้มองเห็นทิศทางของธุรกิจ ซึ่งเหมาะกับกลุ่ม Startup ตามการจัดหลักสูตรกลางของกองพัฒนาเกษตรกร กรมส่งเสริมการเกษตรและวิชาการเขียนและนำเสนอโครงการ เพื่อให้สามารถนำโครงการของตนขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงาน

ที่เกี่ยวข้องได้พบว่า YSF มีความเห็นว่าการจัดกระบวนการพัฒนานี้มีความเหมาะสมมากที่สุด และมีความพึงพอใจต่อการจัดกระบวนการมากที่สุดเช่นกันเนื่องจากกระบวนการดังกล่าวได้ผ่านการคิดวิเคราะห์และวางแผนตามกระบวนการเรียนรู้ที่ยึดเกษตรกรเป็นศูนย์กลาง ให้มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ เปิดโอกาสให้ได้แสดงความคิด และการลงมือปฏิบัติจริง กรมส่งเสริมการเกษตร (2556) และสอดคล้องกับ พชรพลย์ (2557) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ ในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 6 จังหวัดเชียงใหม่ อ้างถึงใน ขจรวิทย์ (2548) เกี่ยวกับแนวคิดความพึงพอใจในรูปแบบของแรงจูงใจมี 4 กลุ่ม ดังนี้ 1) ทฤษฎีการจูงใจของมาสโลว์ (Maslow's theory motivation) ทฤษฎีนี้เขาได้เสนอความต้องการในด้านต่าง ๆ กัน ของมนุษย์เรียงลำดับจากความต้องการขั้นพื้นฐาน เพื่อการอยู่รอดไปจนถึงความต้องการทางสังคมและความต้องการยอมรับนับถือจากกลุ่มว่าตนมีคุณค่า และการพัฒนาตนเองให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น มาสโลว์ ถือว่าการเรียงลำดับความต้องการนี้มีความสำคัญ โดยมนุษย์จะมีความต้องการในระดับสูง ๆ ได้ก็ต่อเมื่อความต้องการขั้นพื้นฐานได้รับการตอบสนองแล้ว 2) ทฤษฎีการจูงใจการบำรุงรักษาของ Herzberg ได้กล่าวถึงปัจจัยการจูงใจซึ่งเป็นตัวกระตุ้นให้ผู้ปฏิบัติงานด้านความพึงพอใจ ได้แก่ โอกาส ความสำเร็จ การยอมรับ ความรับผิดชอบความเจริญก้าวหน้า และปัจจัยการบำรุงรักษา ซึ่งเป็นตัวขัดขวางความพึงพอใจ ได้แก่ นโยบายขององค์กร สภาพการทำงาน ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล 3) ทฤษฎีแรงจูงใจของ McClelland ซึ่งแบ่งความต้องการของมนุษย์ เป็น 3 ประเภท คือ ความต้องการความสำเร็จ ความต้องการมีอำนาจและความต้องการความสัมพันธ์ โดยความต้องการความสำเร็จหรือที่เรียกว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์นั้น ถ้าบุคคลใดมีสูงจะมีความปรารถนาที่จะทำสิ่งหนึ่งให้ลุล่วงไปด้วยดี และแข่งขันกันมาตรฐานอันดีเยี่ยม และ 4) ทฤษฎีการคาดหวังของ Vroom ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจในการทำงานของบุคคล จะประเมินความเป็นไปได้ของผลที่จะบังเกิดขึ้นแล้ว จึงดำเนินการปฏิบัติที่ตนคาดหวังไว้ การจูงใจขึ้นอยู่กับ

การคาดหวังของมนุษย์ต่อผลที่เกิดขึ้น ทฤษฎีการคาดหวังของ Vroom นี้ ทำนายว่าบุคคลจะร่วมกิจกรรมที่เขาคาดหวังว่าจะได้รับรางวัลหรือสิ่งต่าง ๆ ที่เขาปรารถนา

3. ความพึงพอใจต่อเนื้อหาการเรียนรู้และการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ หลักสูตรการเรียนรู้ในแต่ละวิชามีเนื้อหาการเรียนรู้ดังนี้ 1) วิชาการจัดทำแผนการผลิตรายบุคคล (IFPP) ได้แก่ ความหมายความเป็นมา และความสำคัญการวิเคราะห์เพื่อการจัดทำแผนการประยุกต์และบูรณาการแผน 2) วิชาการจัดทำแผนธุรกิจด้วย Lean Canvas ได้แก่ ความสำคัญและประโยชน์ของ Lean Canvas องค์ประกอบและการปฏิบัติตัวอย่างแผนธุรกิจจาก Lean Canvas และ 3) วิชาการเขียนและนำเสนอโครงการ ได้แก่ ความสำคัญ ประโยชน์ และองค์ประกอบของโครงการหลักการเขียนและนำเสนอโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุนตัวอย่างโครงการที่ประสบความสำเร็จ พบว่า YSF มีความพึงพอใจมากที่สุดต่อเนื้อหาการเรียนรู้และมีการนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ได้ในระดับมาก สอดคล้องกับ พชรพลย์ (2557) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 6 จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าเกษตรกรรุ่นใหม่มีความพึงพอใจในด้านหลักสูตรการอบรมมากที่สุด ได้แก่ การศึกษาดูงานในแปลงเกษตรกรต้นแบบ/แหล่งเรียนรู้ด้านการเกษตร การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการปรับกระบวนการทัศนสร้างแรงจูงใจ และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำความรู้ไปใช้จากการฝึกอบรมหลักสูตร Young Smart Farmer พบว่า ในภาพรวมเกษตรกรรุ่นใหม่สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์อยู่ในระดับมาก โดยมีการนำความรู้ไปใช้ในระดับมากที่สุด จำนวน 1 ประเด็น ได้แก่ สามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในกระบวนการผลิตพืช/สัตว์/ประมง ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

4. ปัญหาในการเรียนรู้เนื้อหาวิชาและข้อเสนอแนะ พบว่า YSF มีปัญหาในการเรียนรู้เนื้อหาแต่ละวิชามีดังนี้ 1) วิชาการจัดทำแผนการผลิตรายบุคคล (IFPP) มีปัญหาในแต่ละหัวข้อ ได้แก่ ร้อยละ 4.0 ความหมาย ความเป็นมา และความสำคัญ

ร้อยละ 16.0 การวิเคราะห์เพื่อการจัดทำแผน ร้อยละ 22.0 การประยุกต์และบูรณาการแผน 2) วิชาการจัดทำแผนธุรกิจด้วย Lean Canvas มีปัญหาในแต่ละหัวข้อ ได้แก่ ร้อยละ 12.0 ความสำคัญและประโยชน์ของ Lean Canvas ร้อยละ 32.0 องค์ประกอบและการปฏิบัติ ร้อยละ 4.0 ตัวอย่างแผนธุรกิจจาก Lean Canvas 3) วิชาการการเขียนและนำเสนอโครงการ มีปัญหาในแต่ละหัวข้อ ได้แก่ ร้อยละ 12.0 ความสำคัญ ประโยชน์ และองค์ประกอบของโครงการ ร้อยละ 16.0 หลักการเขียนและนำเสนอโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุน ร้อยละ 6.0 ตัวอย่างโครงการที่ประสบความสำเร็จ โดย YSF มีข้อเสนอแนะแยกเป็นรายวิชาดังนี้ 1) วิชาการจัดทำแผนการผลิตรายบุคคล (IFPP) ควรมีการเปรียบเทียบผลที่แตกต่างของการจัดทำแผนในแบบอื่น ๆ และควรมีตัวอย่างแผนที่ประสบความสำเร็จมากกว่านี้ 2) วิชาการจัดทำแผนธุรกิจด้วย Lean Canvas ให้ขยายเวลาเรียนให้รู้ต้องแท้ เพื่อให้ทุกคนสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง และสามารถสอนต่อให้กับคนอื่นได้เป็นการจัดทำแผนที่เห็นภาพได้ชัดเจน น่าจะมีการจัดสอนเพิ่มเติมสำหรับผู้สนใจควรมีตัวอย่างธุรกิจที่ประสบความสำเร็จจากการใช้เครื่องมือนี้มากกว่านี้ 3) วิชาการเขียนและนำเสนอโครงการ ให้ระบุช่องทาง/หน่วยงานที่ให้การสนับสนุนให้เกษตรกรสามารถนำโครงการไปขอรับการสนับสนุนได้แบบละเอียดกว่านี้ (เนื่องจากผลการศึกษาข้อที่ 2 พบว่า YSF มีความเห็นว่าการจัดกระบวนการพัฒนานี้มีความเหมาะสมและมีความพึงพอใจต่อการจัดกระบวนการมากที่สุด จึงทำการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นในระหว่างการเรียนรู้หลักสูตรเพื่อนำมาปรับปรุงหากมีการนำวิชานี้ไปมอบบรมอีก)

5. ความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ พบว่า YSF และเจ้าหน้าที่ มีความคิดเห็นเป็นไปในทางเดียวกันต่อแนวทางการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ในรุ่นต่อไป ตามเกณฑ์การประเมินศักยภาพ YSF ของกรมส่งเสริมการเกษตรในระดับมากที่สุด ทั้ง 2 กลุ่มมีความคิดเห็นว่าการเน้นการฝึกอบรมในเชิงปฏิบัติการให้ความรู้ทางวิชาการ/ทฤษฎีที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เข้าฝึกอบรมและสามารถไปประยุกต์ปฏิบัติได้จริงมีการทดลองฝึก

ปฏิบัติในสถานการณ์ตัวอย่าง/สถานการณ์จริง เพื่อให้ผู้อบรมได้ประเมินศักยภาพและความสอดคล้องเหมาะสมกับบริบทของตนเอง โดยในขั้นเตรียมการหน่วยงานต้องกำหนดประเด็นหัวข้อที่จะฝึกอบรมและสำรวจความต้องการเพื่อกำหนดบุคคลเป้าหมายที่ต้องการรับการพัฒนายอย่างแท้จริง เพิ่มการประชาสัมพันธ์ข้อมูลโครงการในหลายช่องทาง ติดต่อประสานงานวิทยากรตามหัวข้ออบรม ควรเป็นวิทยากรมืออาชีพมีประสบการณ์การทำงานมีเทคนิคการนำเสนอและสามารถสร้างบรรยากาศการฝึกอบรมให้น่าสนใจอยู่เสมอ หลักสูตรที่จัดอบรมควรสอดคล้องและเป็นการต่อยอดจากระดับจังหวัด โดยมีการประชุมเพื่อให้เจ้าหน้าที่เขต-จังหวัดร่วมกันจัดหลักสูตรดังกล่าว ระยะเวลาสถานที่จัดฝึกอบรม/ศึกษาดูงานส่วนใหญ่เห็นว่าระยะเวลา 3 วัน 2 คืน มีความเหมาะสมมาก และจัดอบรม ณ สถานที่ที่สามารถฝึกปฏิบัติได้จริง มีการเรียนรู้จากตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จ ได้ศึกษาดูงานในพื้นที่จริง ได้ทดลองปฏิบัติจริง

6. ข้อเสนอแนะ 1) ในการจัดกระบวนการพัฒนานอกจากการฟังบรรยายและฝึกปฏิบัติแล้วควรมีการไปศึกษาดูงานจากแหล่งเรียนรู้/บุคคลที่ประสบความสำเร็จจริง หรือไปหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง 2) เจ้าหน้าที่ควรเน้นใช้ช่องทางออนไลน์ต่าง ๆ ในการติดต่อสื่อสาร เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข่าวสารที่เป็น 3) ประโยชน์และใช้เป็นช่องทางถ่ายทอดความรู้ได้ เช่น ถ่ายทอดสดผ่านแอปพลิเคชันต่าง ๆ ให้ผู้สนใจหรือไม่สามารถเข้าร่วมอบรมได้ในขณะนั้นได้รับการถ่ายทอดความรู้ไปด้วย 4) ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้ใช้เทคโนโลยีนวัตกรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น ในกระบวนการดำเนินกิจกรรมทางการเกษตร เช่น การทำปุ๋ยหมักจากเศษใบไม้/วัชพืชแบบวงตาข่าย เป็นการประยุกต์การทำปุ๋ยหมักแบบไม่กลับกองสูตรวิศวกรรมแม่โจ้ 1 เป็นการใช่วัสดุที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์และช่วยลดต้นทุนจากการใช้ปุ๋ยเคมี การทำโรงอบจากพลังงานแสงอาทิตย์ โดยการใช้วัสดุอุปกรณ์ที่หาได้ง่าย ประยุกต์ใช้พลาสติกใสแทนการใช้กระจก สามารถใช้ในการแปรรูปผลผลิต เช่น กลัวยตาก การใช้บรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับ

สิ่งแวดล้อม เช่น งานวิจัยของ ผศ.ดร.เจษฎา ชัยโถม นักวิจัยจาก คณะวิศวกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ที่คิดค้นเครื่องขึ้นรูปจานจากใบไม้ เป็นต้น

สรุป

ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ในครั้งนี้พบว่า YSF มีความเห็นว่าการจัดกระบวนการพัฒนานี้มีความเหมาะสมมากที่สุดและมีความพึงพอใจต่อการจัดกระบวนการมากที่สุด YSF มีความพึงพอใจมากที่สุดต่อเนื้อหาการเรียนรู้และมีการนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ได้ในระดับมาก YSF มีปัญหาในการเรียนรู้เนื้อหาวิชาการจัดทำแผนธุรกิจด้วย Lean Canvas มากที่สุด YSF และเจ้าหน้าที่ มีความคิดเห็นเป็นไปในทางเดียวกันต่อแนวทางการพัฒนา เกษตรกรรุ่นใหม่ในรุ่นต่อไป ตามเกณฑ์การประเมินศักยภาพ YSF ของกรมส่งเสริมการเกษตร ในระดับมากที่สุด ดังนั้นแนวทางการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ที่มีสอดคล้องกับการดำเนินงานของหน่วยงานควรเน้นการฝึกอบรมในเชิงปฏิบัติการ ให้ความรู้ทางวิชาการ/ทฤษฎีที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เข้าฝึกอบรมและสามารถไปประยุกต์ปฏิบัติได้จริง มีการทดลองฝึกปฏิบัติในสถานการณ์ตัวอย่าง/สถานการณ์จริง เพื่อให้ผู้อบรมได้ประเมินศักยภาพและความสอดคล้องเหมาะสมกับบริบทของตนเอง

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการเกษตร. 2556. คู่มือปฏิบัติงานเจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมการเกษตร.การจัดกระบวนการเรียนรู้. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. 2556. คู่มือปฏิบัติงานเจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมการเกษตร. การพัฒนาองค์กรเกษตรกรวิสาหกิจชุมชนและเครือข่าย. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. 2560. คู่มือการปฏิบัติงานโครงการประจำปี2561 โครงการพัฒนาเกษตรกร ปรอดเปรื่อง (Smart Farmer). โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.
- นลทวรรณ มากหลาย. 2557. แนวทางการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ในจังหวัดระยอง (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- นันทิยา ศรีทัดจันทา. 2557. แนวทางการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ในจังหวัดเลย (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- พชรพลย์ เขียมอาภรณ์. 2557. แนวทางการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 6 จังหวัดเชียงใหม่ (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.